

Administratīvā atbildība par normatīvo aktu pārkāpumiem

Administratīvās atbildības pamatnoteikumus, administratīvā pārkāpuma jēdzienu, administratīvo sodu veidus un to piemērošanas noteikumus, kompetentās iestādes un amatpersonas, administratīvā pārkāpuma procesa norisi iestādē un tiesā, administratīvo sodu izpildi, kā arī starptautisko sadarbību administratīvo pārkāpumu procesā nosaka Administratīvās atbildības likums (turpmāk – AAL).

Administratīvais pārkāpums ir personas prettiesiska, vainojama rīcība (darbība vai bezdarbība), par kuru likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos paredzēta administratīvā atbildība (AAL 5. panta pirmā daļa).

Administratīvos pārkāpumus, par tiem piemērojamos sodus un amatpersonu kompetenci administratīvo pārkāpumu procesā iestādē, ievērojot AAL paredzētos administratīvās atbildības pamatnoteikumus, nosaka attiecīgo nozari regulējošajos likumos, piemēram, administratīvie pārkāpumi nodokļu jomā un kompetence administratīvo pārkāpumu procesā noteikta likuma “Par nodokļiem un nodevām” XVI nodaļā.

Saskaņā ar AAL 115. panta pirmās daļas 39. punktu, Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk arī – VID) amatpersonas ir tiesīgas veikt administratīvā pārkāpuma procesu.

Iegūstot ziņas par iespējamu administratīvo pārkāpumu, amatpersona, ja nepieciešams, normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros pārbauda šīs ziņas un ne vēlāk kā triju darbdienu laikā no ziņu iegūšanas dienas pieņem vienu no šādiem lēmumiem: par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu, par atteikumu uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu vai par materiālu pārsūtīšanu pēc piekritības. Ja ir nepieciešama ilgstoša ziņu pārbaude, vienu no minētajiem lēmumiem pieņem ne vēlāk kā viena mēneša laikā no ziņu iegūšanas dienas (AAL 117. pants).

Administratīvā pārkāpuma procesu uzsāk (AAL 116. pants):

- 1) uz iesnieguma pamata;
- 2) uz amatpersonas iniciatīvas pamata;
- 3) uz augstākas amatpersonas rīkojuma vai citas iestādes ziņojuma pamata.

Administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanas noilguma termiņi noteikti AAL 118. pantā.

Ja tiek konstatēts vismaz viens no AAL 119. panta pirmajā daļā noteiktajiem administratīvā pārkāpuma procesu nepieļaujošiem apstākļiem, administratīvā pārkāpuma procesu nedrīkst uzsākt, bet uzsāktais process jāizbeidz.

Administratīvā pārkāpuma lietu izskata un lēmumu pieņem, ievērojot AAL 133. pantā noteiktos lēmuma pieņemšanas termiņus. Pēc administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas amatpersona pieņem vienu no AAL 151. pantā noteiktajiem lēmumiem (lēmums par soda piemērošanu vai lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu).

Konstatējot personas prettiesisku, vainojamu rīcību (darbību vai bezdarbību), par kuru likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos paredzēta administratīvā atbildība, amatpersona var lemt par personas saukšanu pie administratīvās atbildības.

Nosakot administratīvā soda veidu un mēru, ņem vērā izdarītā pārkāpuma raksturu, pie atbildības saucamās personas personību (juridiskajai personai – reputāciju), mantisko stāvokli, pārkāpuma izdarīšanas apstākļus, atbildību mīkstinošos (AAL 20. pants) un pastiprinošos apstākļus (AAL 21. pants).

Ievērojot AAL nosacījumus, administratīvā pārkāpuma lietā amatpersona var lemt par mantu un dokumentu izņemšanu un, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, par tās konfiskāciju. Konfiskācija ir administratīvā pārkāpuma izdarīšanas rezultātā iegūtās mantas vai administratīvā pārkāpuma izdarīšanas priekšmeta, vai ar administratīvo pārkāpumu saistītas mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā. Konfiskācija nav administratīvais sods. (AAL 83. pants)

Administratīvā pārkāpuma procesā dokumentus paziņo saskaņā ar Paziņošanas likumu, kā arī tos var paziņot, izmantojot VID Elektroniskās deklarēšanas sistēmu, ja jomā, kurā izdarīts administratīvais pārkāpums, VID Elektroniskās deklarēšanas sistēmas izmantošana saziņai ar VID ir obligāta. Dokumentus paziņo nekavējoties, bet ne vēlāk kā triju darbadienu laikā no dokumentu sagatavošanas dienas, ja AAL nav noteikts cits termiņš (AAL 81. pants).

Saskaņā ar AAL 164. panta regulējumu VID var pieņemt lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu un soda piemērošanu, pamatojoties tikai uz automātisku datu apstrādi, ja administratīvais pārkāpums saistīts ar nodokļu, informatīvās vai valsts amatpersonas deklarācijas vai gada pārskata iesniegšanas termiņa neievērošanu vai šādas deklarācijas vai gada pārskata neiesniegšanu.

VID kompetencē esošie administratīvie pārkāpumi un vadlīnijas par administratīvo sodu sankciju piemērošanas principiem VID kompetencē esošo administratīvo pārkāpumu lietās noteiktas nodokļu administrācijas iekšējā normatīvajā aktā "Vadlīnijas par administratīvo sodu sankciju piemērošanas principiem Valsts

ieņēmumu dienesta kompetencē esošo administratīvo pārkāpumu lietās” (stājās spēkā ar 14.11.2023.) (pievienojot attiecīgā dokumenta datni).

Administratīvā pārkāpuma procesā piemērotā naudas soda samaksu var veikt, veicot maksājumu uz lēmumā par soda piemērošanu norādīto Valsts kases kontu vai veicot samaksu portālā www.latvija.gov.lv, izmantojot e-pakalpojumu “Mani administratīvā pārkāpuma procesi un naudas sodu samaksa”.